

Sprawa C-644/23 [Stangalov]ⁱ**Streszczenie wniosku o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zgodnie z art. 98 § 1 regulaminu postępowania przed Trybunałem Sprawiedliwości****Data wpływu:**

26 października 2023 r.

Sąd odsyłający:

Sofijski gradski syd (Bułgaria)

Data wydania postanowienia o wystąpieniu z wnioskiem o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym:

26 października 2023 r.

Oskarżony:

IR

Przedmiot postępowania głównego

Powiadomienie oskarżonego, który się ukrywa, o wszczęciu przeciwko niemu procesu sądowego, tak aby miał on prawo do wznowienia postępowania w jego obecności.

Przedmiot i podstawa prawna odesłania prejudycjalnego

Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym zostaje złożony na podstawie art. 267 akapit pierwszy lit. b) TFUE.

Pytania prejudycjalne

Czy zgodne z art. 9 w związku z art. 8 ust. 4 w związku z art. 8 ust. 2 dyrektywy 2016/343 jest prawo krajowe – a mianowicie art. 423 ust. 1 zdanie drugie alternatywa pierwsza NPK – zgodnie z którym oskarżony, skazany pod jego nieobecność, nie ma prawa do wznowienia postępowania w jego obecności, jeżeli ukrywa się po poinformowaniu go w postępowaniu przygotowawczym

ⁱ Niniejszej sprawie została nadana fikcyjna nazwa, która nie odpowiada rzeczywistej nazwie żadnej ze stron postępowania.

o najbardziej ogólnych elementach oskarżenia, i to właśnie z powodu tego ukrywania się nie było możliwe powiadomienie go o oskarżeniu w całości, o postępowaniu sądowym wszczętym w odniesieniu do tego oskarżenia oraz o konsekwencjach jego niestawiennictwa w tym postępowaniu sądowym; podobnie nie ma on prawa do wznowienia postępowania w jego obecności, jeżeli broni go obrońca wyznaczony z urzędu, niezależnie od tego, że nie ma on żadnego związku z tym obrońcą[?]

Na wypadek udzielenia odpowiedzi przeczącej – czy art. 8 dyrektywy 2016/343 i art. 47 karty wymagają lub umożliwiają sądowi odsyłającemu odmowę rozpatrzenia co do istoty oskarżenia skierowanego przeciwko takiemu oskarżonemu i wydanie wobec niego wyroku zaocznego, jeżeli sąd ten jest przekonany, na podstawie wiarygodnych informacji, że krajowy organ sądowiczy najwyższej instancji, który jest wyłącznie właściwy do orzekania w przedmiocie wniosku osoby skazanej zaocznie o wznowienie postępowania w jej obecności, w postępowaniu głównym nie uwzględni takiego wniosku i nie wznowi postępowania w zakresie, w jakim nie zastosuje reguły określonej w art. 9 w związku z art. 8 ust. 4 w związku z art. 8 ust. 2 wspomnianej dyrektywy – zamiast czego zastosuje prawo krajowe i w ten sposób pozbawi oskarżonego, skazanego pod jego nieobecność, przysługującego mu prawa do obecności w ramach postępowania karnego, zagwarantowanego w prawie Unii[?]

Przepisy i orzecznictwo Unii Europejskiej

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/343 z dnia 9 marca 2016 r. w sprawie wzmocnienia niektórych aspektów domniemania niewinności i prawa do obecności na rozprawie w postępowaniu karnym (Dz.U. 2016, L 65, s. 1): motywy 36–39, art. 8–10;

Karta praw podstawowych Unii Europejskiej: art. 47;

Wyrok z dnia 19 maja 2022 r., C-569/20, ECLI:EU:C:2022:401 (zwany dalej „wyrokiem C-569/20”);

Wyrok z dnia 17 grudnia 2020 r., C-416/20 PPU, ECLI:EU:C:2020:1042 (zwany dalej „wyrokiem C-416/20”);

Wyrok z dnia 15 września 2022 r., C-420/20, ECLI:EU:C:2022:679 (zwany dalej „wyrokiem C-420/20”).

Przepisy prawa krajowego

Konstytucja na Republika Bułgaria (konstytucja Republiki Bułgarii);

Nakazatelno-procesualen kodeks (kodeks postępowania karnego).

W toku dochodzenia w postępowaniu przygotowawczym osoba podejrzana nabywa status podejrzanego poprzez wydanie aktu szczególnego (zwanego dalej „postanowieniem, o którym mowa w art. 219 NPK”), w którym wskazuje się główne okoliczności faktyczne i prawne oskarżenia. W akcie tym informuje się osobę podejrzaną, że jest ona formalnie podejrzana o popełnienie określonego czynu, a także umożliwia się jej przedstawienie wyjaśnień w odniesieniu do czynu, o którego popełnienie jest podejrzana, oraz złożenie wniosków.

Druga część postępowania przygotowawczego obejmuje czynności prokuratora po przeprowadzeniu dochodzenia. Prokurator może wnieść akt oskarżenia do sądu.

W ramach praktyki przyjęto, że tekst postanowienia, o którym mowa w art. 219 NPK, jest włączany do aktu oskarżenia, o którym mowa w art. 246 NPK, do jego części końcowej. W części aktu oskarżenia zawierającej wskazanie okoliczności wskazuje się szczegółowo przestępstwo popełnione przez oskarżonego, okres, miejsce i sposób jego popełnienia, osobę pokrzywdzoną oraz wysokość szkód.

Postępowanie przed sądem wszczyna się poprzez wniesienie aktu oskarżenia do sądu. Sąd przeprowadza określone czynności związane z powiadomieniem oskarżonego, przekazując mu odpis aktu oskarżenia i informując go oficjalnie o określonych okolicznościach, w tym o tym, że w przedmiocie tego aktu oskarżenia odbędzie się rozprawa, a także o możliwości rozpatrzenia sprawy i wydania orzeczenia pod jego nieobecność, jeśli zostaną spełnione określone warunki (zwane dalej „postępowaniem przewidzianym w art. 247c NPK”). Po otrzymaniu aktu oskarżenia, o którym mowa w art. 246 NPK, i załączonych do niego powiadomień, podejrzany (który jest już nazywany oskarżonym) po raz pierwszy może zrozumieć, że odbędzie się rozprawa, na której zostanie omówiona kwestia, czy oskarżenie zostało wykazane i czy należy uznać go za winnego, wraz z nałożeniem określonej kary. W tym momencie został on również poinformowany o możliwości rozstrzygnięcia sprawy pomimo jego nieobecności.

Zwięzłe przedstawienie stanu faktycznego i postępowania

- 1 Okoliczności faktyczne sprawy są identyczne z tymi, które zostały już przedstawione w odesłaniu prejudycjalnym skierowanym w sprawie C-569/20. Sąd odsyłający sprostował swój błąd dotyczący okoliczności faktycznych, uściślając, że w rzeczywistości IR otrzymał osobiście powiadomienie o nabyciu statusu podejrzanego w ramach postępowania przygotowawczego (postanowienie, o którym mowa w art. 219 NPK), lecz nie otrzymał aktu oskarżenia, na podstawie którego wszczęto postępowanie przed sądem (aktu oskarżenia, o którym mowa w art. 246 NPK), czyli informacji o oskarżeniu przedstawionym przed sądem.
- 2 Wobec IR podniesiono oskarżenie dotyczące popełnienia dwóch przestępstw – udziału w zorganizowanej grupie przestępczej mającej na celu popełnianie przestępstw podatkowych, a także pomocnictwa w popełnieniu konkretnego przestępstwa podatkowego.

- 3 W postępowaniu przygotowawczym, w dniu 18.4.2016 R., wobec IR wydano postanowienie, o którym mowa w art. 219 NPK, przy czym doręczono mu je następnego dnia; korzystał on z pomocy umocowanego przez niego obrońcy. IR postanowił nie przedstawiać wyjaśnień, ograniczając się do wskazania, że przebywa za granicą; wskazał również nowy adres, pod którym można go odnaleźć.
- 4 Po zakończeniu dochodzenia prokurator, w dniu 9.12.2016 R., sporządził akt oskarżenia, o którym mowa w art. 246 NPK. Następnie przekazał sprawę sądowi, przed którym wszczęto postępowanie główne.
- 5 Od 2016 r. do chwili obecnej sąd odsyłający próbował wielokrotnie wezwać IR na rozprawę, przy czym nie można było go odnaleźć, w tym pod wskazanym przez niego samego adresem. Upoważniony obrońca wypowiedział stosunek obrończy, ponieważ nie ma kontaktu z IR. Następnie wyznaczono trzech obrońców z urzędu, którzy nie mają kontaktu z IR ani z jego krewnymi. Co do zasady nie jest jasne, czy IR wie, że sporządzono akt oskarżenia, że oskarżenie to jest badane przez sąd (to jest, że toczy się przeciwko niemu postępowanie przed sądem) i że wyznaczono mu obrońcę z urzędu.
- 6 Ostatnimi aktualnymi danymi dotyczącymi IR jest to, że został on skazany w ramach trzech innych postępowań karnych, prawomocnymi wyrokami, przy czym jest on poszukiwany w celu wykonania orzeczonych wobec niego kar; poza tym, jest on również poszukiwany w niniejszej sprawie. Nie można go jednak odnaleźć.

Zwięzłe uzasadnienie odesłania prejudycjalnego

Uzasadnienie pytania pierwszego

- 7 Sąd odsyłający, po zbadaniu rozważań zawartych w wyroku wydanym przez Trybunał w sprawie C-569/20, jest zdania, że w rzeczywistości sytuacja prawna IR jest objęta zakresem stosowania art. 8 ust. 4 dyrektywy 2016/343, w związku z czym powinien on mieć prawo do wznowienia postępowania.
- 8 Jest tak w zakresie, w jakim IR ukrywa się, po doręczeniu mu postanowienia, o którym mowa w art. 219 NPK, a w postanowieniu tym – zgodnie z prawem krajowym – nie wskazano mu niezbędnych informacji o tym, że w przyszłości odbędzie się rozprawa. Faktycznie doręczenie aktu oskarżenia, o którym mowa w art. 246 NPK, i przeprowadzenie postępowania przewidzianego w art. 247c NPK dostarczają tych informacji.
- 9 W konsekwencji IR nie został faktycznie powiadomiony o rozprawie, które to powiadomienie jest zasadniczą przesłanką zastosowania art. 8 ust. 2 dyrektywy 2016/343.
- 10 W szczególności nie został on powiadomiony:

- ani o akcie oskarżenia, o którym mowa w art. 246 NPK, co jest związane z powiadomieniem go o charakterze i istocie podniesionego przeciwko niemu oskarżenia, tak aby mógł on wykonać swoje prawo do obrony (art. 6 ust. 3 dyrektywy 2012/13), w tym ocenić, czy powinien stawić się osobiście czy też nie;
 - ani o tym, że co do zasady odbędzie się rozprawa, w tym o jej terminie i miejscu (pkt 41–42 wyroku C-569/20);
 - ani o konsekwencjach jego niestawiennictwa (pkt 40);
 - nie jest on również broniony przez zaufanego obrońcę (pkt 56).
- 11 Niezależnie od tego, że przyczyną niemożliwości dokonania tego powiadomienia jest wyłącznie ukrywanie się IR, to ukrywanie się – zgodnie z art. 9, art. 8 ust. 4 zdanie pierwsze i motywem 39 zdanie pierwsze dyrektywy 2016/343 i z pkt 46–47 wyroku C-569/20 – nie prowadzi do wniosku, że należy odmówić prawa do wznowienia postępowania.
- 12 W szczególności nie istnieje szczególny rodzaj nieobecności (w tym w formie ukrywania się) w warunkach określonych w art. 8 ust. 2 dyrektywy 2016/343, skomentowanym w pkt 48 wyroku w sprawie C-569/20 – a mianowicie nieobecności, przy której oskarżony mógł „[...] wiedzieć, że w jego sprawie odbędzie się rozprawa”, a także „otrzymał on wystarczające informacje, aby wiedzieć, że w jego sprawie odbędzie się rozprawa” (pkt 59 zdanie drugie i sentencja).
- 13 Nie istnieje przypadek wyraźnie wskazany przez Trybunał w pkt 57–58 wyroku C-569/20, który był rozpatrywany przez Trybunał jedynie ze względu na błąd popełniony przez sąd odsyłający – a mianowicie prawidłowe doręczenie aktu oskarżenia określonego w art. 246 NPK, który okazał się dotknięty uchybieniami proceduralnymi, a następnie, z powodu ukrywania się IR, niemożność doręczenia nowego, sprostowanego aktu oskarżenia określonego w art. 246 NPK. Faktycznie ze względu na ukrywanie się IR nie został mu doręczony ani jeden akt oskarżenia, o którym mowa w art. 246 NPK.
- 14 W tym kontekście Trybunał wskazał w pkt 58 zdanie trzecie wyroku C-569/20, że jeżeli „treść nowego aktu oskarżenia odpowiada pierwotnemu aktowi oskarżenia [...]”, można uznać, że ukrywanie się jest ukrywaniem się w rozumieniu pkt 48. Zgodnie zaś z prawem krajowym treść postanowienia, o którym mowa w art. 219 NPK, jest jakościowo odmienna od treści aktu oskarżenia, o którym mowa w art. 246 NPK, ponieważ te dwa akty służą odmiennym celom proceduralnym.
- 15 W związku z powyższym zdaniem sądu odsyłającego sytuacja prawna IR jest sytuacją prawną, która nie jest objęta zakresem stosowania art. 8 ust. 2 dyrektywy 2016/343 w zakresie, w jakim żadna z trzech przesłanek określonych w tym przepisie nie jest spełniona. W konsekwencji, jeżeli będzie on sądzony, uznany za winnego i skazany na określoną karę pod jego nieobecność – zgodnie z art. 9

- dyrektywy 2016/343 – będzie miał prawo do wznowienia postępowania w jego obecności.
- 16 Sąd odsyłający wskazuje, że zgodnie z prawem krajowym sytuacja prawna IR jest sytuacją prawną objętą zakresem stosowania art. 423 ust. 1 zdanie drugie alternatywa pierwsza NPK – i w związku z powyższym, zgodnie z tym przepisem – jeżeli będzie on sądzony, uznany za winnego i skazany na określoną karę pod jego nieobecność, nie będzie miał prawa do wznowienia postępowania w jego obecności.
 - 17 Jest tak w zakresie, w jakim IR ukrywa się, po doręczeniu mu postanowienia, o którym mowa w art. 219 NPK, a mianowicie właśnie ze względu na to ukrywanie się nie można przeprowadzić postępowania przewidzianego w art. 247c NPK – to jest nie może on być powiadomiony o akcie oskarżenia, o którym mowa w art. 246 NPK, o postępowaniu przed sądem i o konsekwencjach jego niestawiennictwa w tym postępowaniu przed sądem.
 - 18 Zgodnie z art. 423 ust. 1 zdanie drugie alternatywa pierwsza NPK IR nie ma prawa do wznowienia postępowania w jego obecności.
 - 19 Podobnie dla celów zapewnienia zgodności z prawem przeprowadzenia rozprawy pod nieobecność IR wystarcza, by bronił go obrońca – przy czym nie ma wymogu, by obrońca ten korzystał z zaufania IR. Faktycznie nie wymogu istnienia jakiegokolwiek związku między nieobecnym oskarżonym a jego obrońcą.
 - 20 W konsekwencji obrona oskarżonego przez obrońcę wyznaczonego z urzędu, którego oskarżony nie zna i któremu nie powierzył on swojej obrony, odpowiada w pełni wymogowi, o którym mowa w art. 94 ust. 1 pkt 8 NPK, i nie jest podstawą przyznania mu możliwości wznowienia postępowania w jego obecności i z wybranym przez niego obrońcą.
 - 21 W związku z powyższym zdaniem sądu odsyłającego sytuacja prawna IR jest, zgodnie z prawem krajowym, objęta zakresem stosowania art. 423 ust. 1 zdanie drugie alternatywa pierwsza NPK. Oskarżony, jeżeli będzie on sądzony, uznany za winnego i skazany na określoną karę pod jego nieobecność – zgodnie z tym przepisem – nie będzie miał prawa do wznowienia postępowania w jego obecności.
 - 22 A zatem zdaniem sądu odsyłającego istnieje oczywista niezgodność między art. 9 w związku z art. 8 ust. 4 w związku z art. 8 ust. 2 dyrektywy 2016/343 a art. 423 ust. 1 zdanie drugie alternatywa pierwsza NPK. W tych pierwszych przepisach przyznano IR prawo do wznowienia postępowania, zaś w tym drugim przepisie – pozbawiono IR tego prawa.
 - 23 W tej sytuacji zadano pierwsze pytanie prejudycjalne, które zmierza do ustalenia, czy rzeczywiście istnieje niezgodność między powyższymi przepisami dyrektywy i prawa krajowego.

Uzasadnienie pytania drugiego

- 24 Pytanie drugie zostało zadane jedynie na wypadek, gdyby Trybunał udzielił odpowiedzi, że art. 423 ust. 1 zdanie drugie alternatywa pierwsza NPK nie jest zgodny z prawem Unii Europejskiej. Ze swej strony oznacza to, że należy odstąpić od zastosowania tego przepisu. Reżim prawny wznowienia postępowania w sprawach karnych, które toczyły się pod nieobecność oskarżonego, powinien podlegać art. 9 w związku z art. 8 ust. 4 w związku z art. 8 ust. 2 dyrektywy 2016/343, przy czym ma to również zastosowanie w sprawie w postępowaniu głównym, konkretnie w odniesieniu do IR.
- 25 W szczególności IR, mający status oskarżonego w państwie członkowskim, jeżeli zostanie skazany pod jego nieobecność, będzie miał prawo do wznowienia postępowania – które to prawo wynika bezpośrednio z art. 9 w związku z art. 8 ust. 4 w związku z art. 8 ust. 2 dyrektywy 2016/343 – które to przepisy mają bezpośrednią skuteczność (pkt 28 i sentencja wyroku C-569/20, pkt 55 zdanie drugie wyroku C-416/20).
- 26 Konieczność zadania pytania drugiego wynika z pewności sądu odsyłającego, że w rzeczywistości IR nie będzie mógł skorzystać z tego swojego prawa. Pewność ta wynika z kontroli orzecznictwa Wyrchowijnja syd (najwyższego sądu [kasacyjnego]) dotyczącego wznowienia postępowania w sprawach rozpatrzonych pod nieobecność oskarżonych. A mianowicie orzecznictwo to podlega w całości prawu krajowemu (art. 423 NPK), lecz nie prawu Unii, w tym art. 8 i 9 dyrektywy 2016/343.
- 27 W pierwszej kolejności sąd odsyłający wskazuje, że brzmienie art. 8 ust. 2 lit. a) i b) tej dyrektywy jest wystarczająco jasne i niebudzące żadnej wątpliwości – a mianowicie osoba skazana w trybie zaocznym powinna być powiadomiona o „rozprawie”, aby można było odmówić jej prawa do wznowienia postępowania. W zakresie, w jakim jest oczywiste, że powiadomienie o postanowieniu, o którym mowa w art. 219 NPK, różni się jakościowo od powiadomienia o rozprawie, jest niewątpliwie, że krajowy reżim prawny zasadniczo różni się od prawa Unii Europejskiej. W tym kontekście od dnia upływu okresu transpozycji tej dyrektywy (1.4.2018 R.) do chwili obecnej Wyrchowen syd nadal stosował prawo krajowe, przy czym w żadnym ze swoich aktów nie uznał za konieczne zbadania tej niezgodności lub skierowania odesłania prejudycjalnego.
- 28 W drugiej kolejności sąd odsyłający wskazał, że wszelkie ewentualne wątpliwości co do niezgodności między prawem krajowym a prawem Unii, jeśli takie co do zasady są możliwe, powinny być wyjaśnione z uwzględnieniem orzecznictwa Trybunału. Szczególne znaczenie ma wyrok C-569/20, w którym Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej dokonał całkiem jasnego stwierdzenia w sentencji, że skazany w trybie zaocznym nie ma prawa do wznowienia postępowania w jego obecności wyłącznie wtedy, gdy „otrzymał on wystarczające informacje, aby wiedzieć, że w jego sprawie odbędzie się rozprawa”, a następnie się ukrył. Jest zaś bezsporne zgodnie z prawem krajowym, że powiadomienie

- o postanowieniu, o którym mowa w art. 219 NPK, różni się jakościowo od powiadomienia o rozprawie. Faktycznie decyzja o sporządzeniu aktu oskarżenia, o którym mowa w art. 246 NPK, stanowi pierwszy krok w kierunku wszczęcia rozprawy – zaś decyzję tę przyjmuje się długo po powiadomieniu oskarżonego o postanowieniu, o którym mowa w art. 219 NPK.
- 29 Pomimo wydania przez Trybunał Sprawiedliwości wyroku w sprawie C-569/20, orzecznictwo Wyrchowen syd pozostało niezmienione. Wyrchowen syd nie stosuje bezpośrednio prawa Unii, nie rozstrzyga kwestii, czy istnieje niezgodność między prawem Unii a prawem krajowym, ani też nie kieruje odesłania prejudycjalnego w tej kwestii. Zamiast tego nadal stosuje się prawo krajowe, a w szczególności nadal odmawia się wznowienia postępowań w sprawach rozstrzygniętych w trybie zaocznym, na podstawie art. 423 ust. 1 zdanie drugie alternatywa pierwsza NPK.
- 30 Istnieją wszystkie podstawy do przyjęcia z całą pewnością, że taka odmowa zostanie również wydana w stosunku do IR, jeżeli zostanie on uznany za winnego i skazany pod jego nieobecność, a następnie wniesie o możliwość skorzystania z prawa do wznowienia postępowania w jego obecności.
- 31 W przedmiocie pewności, że przysługujące IR prawo do osobistego udziału zostanie naruszone.
- 32 Pewność ta opiera się na kryteriach wypracowanych przez Trybunał Sprawiedliwości w innych podobnych sprawach. Dotyczą one jednak wzajemnych stosunków między różnymi jurysdykcjami krajowymi, a nie wzajemnych stosunków między instancjami w ramach jednej jurysdykcji krajowej.
- 33 Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wskazał już, że jeśli w ramach procedury dotyczącej wykonania ENA istnieją obawy dotyczące naruszenia podstawowego prawa do rzetelnego procesu sądowego, to obawy te należy rozpatrzyć w ramach dwustopniowej kontroli (pkt 97–98, pkt 102 wyroku z dnia 31.1.2023 R., C-158/21, ECLI:EU:C:2023:57; pkt 51 wyroku z dnia 17.12.2020 R., C-354/20 i C-412/20, ECLI:EU:C:2020:1033; pkt 66 wyroku z dnia 22.2.2022 R., C-562/21 i C-563/21, ECLI:EU:C:2022:100).
- 34 W pierwszej kolejności należy ustalić, czy istnieją obiektywne, wiarygodne, dokładne i należyście zaktualizowane informacje wykazujące istnienie rzeczywistego ryzyka naruszenia prawa do rzetelnego procesu sądowego (a w niniejszym przypadku jest to naruszenie prawa do osobistego udziału w rozprawie w sprawie karnej), które to naruszenie można przypisać systemowym lub ogólnym nieprawidłowościom w funkcjonowaniu władzy sądowniczej. W takim przypadku chodzi o całościową ocenę funkcjonowania systemu sądowniczego (pkt 102–103 wyroku w sprawie C-158/21; pkt 54 wyroku w sprawie C-354/20; pkt 67 i 77 wyroku w sprawach połączonych C-562/21 i C-563/21).
- 35 W sprawie w postępowaniu głównym na pierwszym etapie badania należy udzielić odpowiedzi twierdzącej. Istnieją takie informacje, w formie wyraźnego

i jasnego tekstu ustawy (art. 423 ust. 1 zdanie drugie alternatywa pierwsza NPK). Zgodnie z tym przepisem wszyscy oskarżeni, którzy ukrywają się po przedstawieniu postanowienia, o którym mowa w art. 219 NPK, są co do zasady i bez wyjątków pozbawieni prawa do wznowienia postępowania z ich udziałem. Nie jest niezbędne powiadomienie o rozprawie i o konsekwencjach niestawiennictwa. Nie ustanowiono również wymogu, by obrońca, który ich broni, korzystał z ich zaufania.

- 36 W drugiej kolejności należy zbadać, w jakim zakresie te nieprawidłowości mogą mieć konkretny i bezpośrednio możliwy do zmierzenia wpływ na sytuację prawną IR, biorąc pod uwagę jego sytuację osobistą, charakter naruszenia prawa i inne okoliczności, przy czym ryzyko naruszenia prawa do rzetelnego procesu sądowego powinno być „oczywiste” (pkt 106–107 wyroku C-158/21; pkt 55 wyroku C-354/20; pkt 82 wyroku C-562/21 i C-563/21).
- 37 W sprawie w postępowaniu głównym na drugim etapie badania należy udzielić odpowiedzi twierdzącej. Wyraźny i jasny tekst ustawy (art. 423 ust. 1 zdanie drugie alternatywa pierwsza NPK) jest stosowany przez Wyrchoven syd dosłownie, bez żadnej zmiany. Istnieje zatem długoletnie, jasne i utrwalone orzecznictwo Wyrchoven syd dotyczące odmowy osobom skazanym w trybie zaocznym wznowienia postępowania w ich obecności, jeżeli ukryły się one po doręczeniu im postanowienia, o którym mowa w art. 219 NPK – i, w konsekwencji, nie były powiadomione o rozprawie, w ramach której skazano je zaocznie. W związku z tym żadne okoliczności, odnoszące się do sytuacji osobistej IR, istoty zachowania lub innych kwestii, nie mogą prowadzić do odstąpienia od stosowania tej ustawy i tego orzecznictwa wobec IR.
- 38 Przeciwnie – w zakresie, w jakim chodzi o dwa poważne przestępstwa, długoletnie świadome ukrywanie się i trzy inne prawomocne wyroki skazujące wydane w trybie zaocznym (co do których ewentualnie IR może również złożyć wnioski o wznowienie postępowania w jego obecności), istnieje całkowita pewność, że Wyrchoven syd pozostawi bez rozpoznania wnioski IR dotyczący wznowienia postępowania w jego obecności, jeżeli wniosek ten zostanie złożony po ewentualnym skazaniu go w trybie zaocznym w postępowaniu głównym.
- 39 Ta całkowita pewność spełnia kryterium „rzeczywistego ryzyka naruszenia prawa do rzetelnego procesu”, o którym mowa w pkt 61 i 66 wyroku C-354/20, pkt 82 i 84 wyroku C-562/21, a także kryterium „poważnych i sprawdzonych podstaw do przyjęcia, że [dana osoba byłaby narażona na rzeczywiste ryzyko]”, o którym mowa w pkt 88–89, pkt 101 wyroku C-562/21.
- 40 Tę całkowitą pewność dodatkowo wzmacnia okoliczność, że nawet po dniu 19.5.2022 R., gdy wydano wyrok Trybunału w sprawie-569/20, orzecznictwo Wyrchoven syd pozostało niezmienione. W szczególności Wyrchoven syd nie odniósł się do art. 8 i 9 dyrektywy 2016/343, nie odniósł się do orzecznictwa Trybunału dotyczącego tych przepisów i nie uznał za konieczne skierowania

odesłania prejudycjalnego ze względu na ich oczywistą niezgodność z art. 423 ust. 1 zdanie drugie alternatywa pierwsza NPK.

- 41 W konsekwencji zdaniem sądu odsyłającego IR nie będzie mógł skorzystać ze swojego prawa do wznowienia postępowania, przyznanego mu zgodnie z prawem Unii.
- 42 Faktycznie w bułgarskim porządku prawnym nie przewidziano żadnego środka ochrony prawnej przed ewentualnymi wadami działalności orzeczniczej Wyrchowen syd przy wznowieniu postępowania w sprawach rozstrzygniętych w trybie zaocznym, zgodnie z art. 423 NPK – w zakresie, w jakim Wyrchowen syd jest jedyną instancją orzekającą w tej kwestii (inaczej w tym względzie: pkt 112 wyroku C-158/21; pkt 91–92 wyroku C-562/21).
- 43 W przedmiocie komunikacji między sądem odsyłającym a Wyrchowen syd
- 44 Trybunał Sprawiedliwości ustanowił w swoim orzecznictwie środek prawny mający na celu zapobieżenie naruszaniu prawa gwarantowanego w prawie Unii – a mianowicie zażądanie przez państwo wykonujące nakaz przedstawienia określonych gwarancji przez państwo wydające nakaz (pkt 103 wyroku z dnia 5.4.2016 R., C-404/15 i C-695/15, w odniesieniu do traktowania w miejscu pozbawienia wolności).
- 45 Ten środek prawny nie ma natomiast zastosowania w sprawie w postępowaniu głównym w zakresie, w jakim istota wzajemnych stosunków między sądami w bułgarskim porządku prawnym nie dopuszcza, by sąd odsyłający zwrócił się do Wyrchowen syd o gwarancję, że w ramach swojej działalności orzeczniczej będzie on przestrzegał prawa Unii.
- 46 Podobnie zgodnie z prawem krajowym sąd odsyłający nie jest co do zasady właściwy do dokonania oceny, czy IR ma prawo do wznowienia postępowania. Jest sporne, czy sąd odsyłający ma taką właściwość na podstawie art. 8 dyrektywy 2016/343 w zakresie, w jakim Trybunał wskazał już, że prawo Unii nie zobowiązuje sądu krajowego rozpatrującego sprawę pod nieobecność oskarżonego – w takich warunkach, że temu oskarżonemu przysługuje prawo do wznowienia postępowania – do zdefiniowania tego przysługującego mu prawa w swoim orzeczeniu sądowym [wyrok z dnia 8.6.2023 R., C-430/22, ECLI:EU:C:2023:458 (sentencja)].
- 47 Taka właściwość na mocy prawa krajowego przysługuje wyłącznie Wyrchowen syd, który, dopiero po wniesieniu do niego sprawy przez skazanego w trybie zaocznym IR, ustali, jakie są okoliczności faktyczne sprawy, i na ich podstawie będzie stosował prawo – tak jak uzna to za stosowne.
- 48 W konsekwencji wszelki wniosek prawny wyciągnięty w tym względzie przez sąd odsyłający, w tym w ramach niniejszego odesłania prejudycjalnego, nie ma żadnej mocy prawnej w odniesieniu do Wyrchowen syd.

- 49 W przedmiocie zakresu pytania
- 50 Sąd odsyłający podkreśla, że przedmiotem odesłania prejudycjalnego nie jest zgodność z prawem Unii orzecznictwa Wyrchowen syd dotyczącego wznowienia postępowania w sprawach rozstrzygniętych pod nieobecność oskarżonego. Orzecznictwo to zostało wymienione jedynie jako obiektywna okoliczność, którą sąd odsyłający powinien wziąć pod uwagę przy rozstrzygnięciu, czy należy rozpoznać i rozstrzygnąć lub odmówić rozpatrzenia i wydania rozstrzygnięcia w przedmiocie oskarżenia karnego podniesionego przeciwko IR.
- 51 Przedmiotem pytania jest zgodność z prawem Unii przyszłego orzeczenia, jakie przyjmie sąd odsyłający w przedmiocie przeprowadzenia lub braku przeprowadzenia postępowania karnego przeciwko IR pod jego nieobecność.
- 52 Sąd odsyłający, w zakresie, w jakim aktualnie rozpatruje właśnie oskarżenie karne podniesione przeciwko IR, jest bezpośrednim adresatem obowiązku przeprowadzenia postępowania karnego w sposób gwarantujący jego prawo do osobistego udziału. Konkretniej, ma on „bezwzględny obowiązek przestrzegania [...] w jego porządku prawnym ogółu przepisów prawa Unii, w tym dyrektywy 2016/343” (pkt 55 wyroku C-416/20).
- 53 W szczególności przestrzeganie art. 9 dyrektywy oznacza, że prawo danego oskarżonego do udziału w postępowaniu będzie gwarantowane, nawet jeśli wydano orzeczenie sądu pod jego nieobecność, z wyjątkiem przypadków szczególnej nieobecności, o których mowa w art. 8 ust. 2 dyrektywy. Gwarancja ta wyraża się w pewności, że wyłącznie na jego wniosek można będzie wznowić w stosunku do niego postępowanie – już z jego udziałem.
- 54 W braku tej pewności, powstaje pytanie, czy sąd odsyłający powinien odmówić przeprowadzenia postępowania karnego i wydać orzeczenie co do istoty w stosunku do IR.
- 55 W przedmiocie odmowy prowadzenia postępowania karnego
- 56 To właśnie w tym kontekście zadano drugie pytanie prejudycjalne. Dotyczy ono możliwości i charakteru ewentualnej odmowy przez sąd odsyłający prowadzenia postępowania karnego przeciwko IR.
- 57 W pierwszej kolejności należy wskazać, że zarzut postawiony IR dotyczy udziału w zorganizowanej grupie przestępczej mającej na celu popełnianie przestępstw podatkowych, a także pomocnictwa przy popełnieniu takiego konkretnego przestępstwa. Są to dwie dziedziny regulowane prawem Unii, które wymaga w szczególności nałożenia kary za popełnienie tych czynów zabronionych (art. 3 decyzji ramowej Rady 2008/841/WSiSW z dnia 24 października 2008 r. w sprawie zwalczania przestępczości zorganizowanej, Dz.U. L 300/42 z dnia 11.11.2008 R., a także art. 7 dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2017/1371 z dnia 5 lipca 2017 r. w sprawie zwalczania za pośrednictwem prawa

karnego nadużyć na szkodę interesów finansowych Unii, Dz.U. L 198/29 z dnia 28.7.2017 R.).

- 58 W konsekwencji odmowa przez sąd odsyłający prowadzenia postępowania karnego przeciwko IR będzie oczywiście sprzeczna z tymi aktami prawodawczymi.
- 59 W drugiej kolejności należy wskazać, że odmowa ta może być uzasadniona wyłącznie wtedy, gdy prowadzenie postępowania karnego będzie miało miejsce w warunkach zagrażających rzetelności tego postępowania. W szczególności gdy art. 3 decyzji ramowej 2008/841 i art. 7 dyrektywy 2017/1371 wymagają nałożenia kary za odpowiednie czyny zabronione, uwzględniają nałożenie tej kary zgodnie z procedurami przewidzianymi w prawie Unii i z poszanowaniem praw podstawowych zainteresowanych osób, tak aby zapewnić rzetelność postępowania – art. 47 akapit drugi karty, w tym zapewnić prawo do obrony i prawo oskarżonego do udziału w postępowaniu karnym, które to prawa zostały wyraźnie uznane w prawie Unii, a przy ich naruszeniu powinny istnieć wystarczająco skuteczne środki zaskarżenia – art. 47 akapit pierwszy karty.
- 60 W związku z powyższym sąd odsyłający zadaje pytanie, czy pewność, że prawo IR do udziału w rozprawie nie będzie przestrzegane w zakresie, w jakim jego wniosek o wznowienie postępowania z jego udziałem nie będzie uwzględniony przez Wyrchowen syd, może skutkować odmową sądu odsyłającego prowadzenia postępowania karnego przeciwko IR i wydania ewentualnego wyroku skazującego.
- 61 Odmowa ta może się przejawiać w dwóch wymiarach.
- 62 A mianowicie czy sąd odsyłający musi koniecznie powstrzymać się od prowadzenia postępowania karnego – w zakresie, w jakim zagwarantowanie rzetelności postępowania, wyrażone w prawie IR do udziału w rozprawie (które to prawo jest zagwarantowane właśnie poprzez przyznanie mu w art. 9 dyrektywy prawo do wznowienia postępowania w przypadku wydania wyroku skazującego w trybie zaocznym), miałoby pierwszeństwo przed koniecznością nałożenia kary za czyny, jakie on ewentualnie popełnił (pkt 33–34 wyroku z dnia 17.1.2019 R., C-310/16, ECLI:EU:C:2019:30). Podobnie Trybunał wskazał już, że art. 8 dyrektywy 2016/343 nie zobowiązuje państw członkowskich do prowadzenia postępowań zaocznych, lecz zezwala na nie jedynie – przy czym wystarcza, że spełnione są określone warunki (pkt 37 wyroku C-420/20).
- 63 Lub przeciwnie, sąd odsyłający ma możliwość dokonania oceny, czy należy prowadzić postępowanie karne, pomimo pewności, że prawo do udziału IR zostanie naruszone, oceniając, czy konieczność uniknięcia bezkarności ma pierwszeństwo przed jego prawem do osobistego udziału. Jeśli taka sytuacja ma miejsce, jakie są kryteria w ramach tej oceny?